

PM 2010: RVI (Dnr 304-1607/2009)

Möjligheten att inrätta ett holkprogram

Skrivelse från Carin Jämtin (S)

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Skrivelse från Carin Jämtin (S) om ”Möjligheten att inrätta ett holkprogram” anses besvarad med vad föredragande borgarråd anfört.

Föredragande borgarrådet Per Ankersjö anför följande.

Ärendet

Carin Jämtin (S) föreslår i skrivelse den 17 juli 2009 att Stockholms stad i samarbete med Stockholms ornitologiska föreningar och Naturskyddsföreningen ska undersöka möjligheten att ta fram ett varierat och långsiktigt holkprogram i lämpliga parker och grönområden.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden, utbildningsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd samt Spånga-Tensta stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret anser att inrättande av ett särskilt holkprogram inte är nödvändigt mot bakgrund av redan idag existerande styrdokument. Generellt anser kontoret att viss restriktivitet bör råda vid inrättandet av nya stadsövergripande styrdokument.

Miljö- och hälsoskyddsnämndens bedömning är att ett särskilt holkprogram inte behövs. Skälen är framförallt att intresset för den här typen av åtgärder redan är stort och behovet av ringmärkning ska bedömas från fall till fall inför specifika uppföljningsinsatser eller kontinuerlig miljöövervakning.

Trafik- och renhållningsnämnden anför att inget särskilt holkprogram behöver upprättas utan befintliga styrdokument i form av Parkplanen och Stockholms miljöprogram är tillräckliga för att säkra den biologiska mångfalden.

Utbildningsnämnden tar inte ställning till om det föreligger ett generellt behov av att utreda behovet av att inrätta ett holkprogram för att främja den biologiska mångfalden och bekämpa skadedjur i staden. Nämnden påpekar vidare att i stadens organisation med självständiga skolor, är det upp till varje rektor att besluta hur undervisningen ska genomföras och med vilken typ av hjälpmedel. För skolans del anser nämnden inte att det finns ett behov av föreslagna program.

Bromma stadsdelsnämnd framhåller svårigheten med att förvalta bostadsnära naturområden och att få acceptans hos allmänheten att död ved, ris eller stormfällda träd bör lämnas kvar för att främja den ekologiska mångfalden. Nämnden anser där-

för att det också är av stor vikt att informationskampanjer bedrivs för att öka allmänhetens kunskap.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd framhåller stadsdelsförvaltningens samarbete med Kyrkhamnsföreningen som bl.a. ska resultera i ett holkprojekt tillsammans med skolor, förskolor, pensionärsföreningar och allmänhet. Ett samverkansprojekt där Fältskolan ska hjälpa till samt handleda i tillverkning och uppsättning av holkar och boplatser för fåglar, fladdermöss, ekorrar, igelkottar, fjärilar och andra insekter.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd framför att intentionen är god, men att det inte finns behov av ett särskilt program. Stadsdelsnämnden arbetar exempelvis med att öka den biologiska mångfalden i Hjulsta vattenpark. Nämnden ser positivt på en brukarsamverkan som syftar till att öka medborgarnas möjligheter till inflytande och delaktighet i skötseln av den egna närmiljön.

Mina synpunkter

Stockholm är under 2010 Europas första miljöhuvudstad. Staden tilldelades utmärkelsen både för vårt historiska och långsiktiga miljöarbete men även för de mål som satts upp framöver. Ett sådant är arbetet med att bevara och kartlägga den biologiska mångfalden som har djupa rötter i Stockholm. Redan på 1920-talet kartlades stadens flora och fauna. Idag finns övergripande mål för bevarandet av den biologiska mångfalden i flera av stadens övergripande dokument, bland annat i Program för Stockholms vattenarbete 2006-2015, Stockholms miljöprogram 2008-2011 samt i Stockholms parkprogram. I miljöprogrammet fastslås exempelvis att park- och naturmarkens biologiska mångfald ska värnas. Staden ska eftersträva att bedriva en ekologiskt inriktad skötsel av parker och grönområden. Restaurering av värdefulla mark- och vattenområden ska gynna naturligt förekommande arter. Parkprogrammet anger att det är nödvändigt att utveckla skötselmetoder på ett ekologiskt hållbart sätt som gynnar mångfald och olikåldrighet.

Stadens databas Artarken är ett annat exempel. Till denna kan stockholmarna både ta del av och rapportera in sina fynd av hotade och skyddsvärda arter. Databasen kan även användas för att kartlägga förekomsten av rödlistade arter vilket i sin tur är värdefull information för att kunna ta hänsyn till om särskilda insatser eller hänsynstaganden behövs vid olika typer av exploateringar.

Arbetet med att bevara den biologiska mångfalden handlar som bekant inte endast om skötsel utan även om att stärka förutsättningen för biologisk mångfald genom att exempelvis vidta åtgärder för att behålla spridningsvägar när staden växer. Miljöprogrammet slår fast att livsrum och spridningsvägar påverkas av hur bebyggelsen utformas och den ekologiska strukturen bör vara en viktig parameter som vägs in i planeringen.

Det är också viktigt att naturen är varierad och att det finns träd av olika sorter och ålder för att främja de olika arterna. Här har majoriteten exempelvis tagit ett initiativ till att inrätta ett förvaltningsövergripande trädråd som har fått till uppgift att inventera Stockholms gamla skyddsvärda träd och arbeta för hur dessa kan skyddas vid exploateringar. När staden växer är det också viktigt att komma ihåg grönskan. Kommande mandatperiod har som mål att bygga 15 000 nya bostäder, men även att plantera 15 000 nya träd.

Jag delar remissinstansernas uppfattning att intentionen med att inrätta ett holkprogram förvisso är goda, men att detta inte är något som kan anses vara nödvändigt

mot bakgrund av existerande styrdokument. Förslagen fångas upp i stadens egna åtaganden, skötselplaner och program tillsammans med andra lagkrav.

FN har utlyst år 2010 till ett internationellt år för biologisk mångfald. I Stockholm uppmärksammas detta bland annat genom ett internationellt heldagsseminarium inom ramen för miljöhuvudstadsåret. Stockholm kommer, liksom de medverkande europeiska städerna, att dela med sig av sina erfarenheter. Seminariet är ett värdefullt tillfälle till kunskapsutbyte städer emellan om de särskilda utmaningar och goda exempel som finns när det handlar om att värna den biologiska mångfalden i en storstad.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Skrivelse från Carin Jämtin (S) om "Möjligheten att inrätta ett holkprogram" anses besvarad med vad föredragande borgarråd anför.

Stockholm den 21 oktober 2010

PER ANKERSJÖ

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Skrivelse från Carin Jämtin (S)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Carin Jämtin* och *Tomas Rudin* (båda S) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. Bifalla skrivelsen.
2. Därutöver anför följande.

Stockholms stad är 2010 års europeiska miljöhuvudstad. Detta är till stor del ett resultat av de insatser som genomfördes och medel som avsattes under förra mandatperioden. Arbetet med att bevara den biologiska mångfalden är ett arbete som pågått länge i Stockholm men som också behöver utvecklas för samtida och framtida behov. Ett holkprogram, på det sätt som föreslås i skrivelsen, är en enkel och kostnadseffektiv åtgärd för att bidra till ett mer hållbart samhälle och en ökad tillgång till djur och natur för barn och unga.

Reservation anfördes av borgarrådet *Per Bolund* (MP) enligt följande.

Jag föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. I syfte att främja den biologiska mångfalden och bekämpa skadedjur i staden se över behovet av att inrätta olika typer av bon och holkar
2. Staden med ovanstående i beaktande utreder möjligheten att inrätta ett holkprogram
3. Uppdra åt Miljö- och hälsoskyddsnämnden att uppdatera BUS-verktyget och fördjupa det avseende barngruppers och enskildas möjligheter att förbättra förhållandena för fåglar och fladdermöss.
4. Därutöver anför följande

Den biologiska mångfalden i en storstad är viktig och genom insatser från stadens sida kan den biologiska mångfalden bevaras och ökas. Skrivelsens förslag är ur naturvårdssynpunkt mycket viktiga. Konstgjorda boplatser har visat sig vara framgångsrika för häckning av t ex duvhök. Att dessutom använda sig av ett holkprogram i skolornas undervisning är ett ypperligt sätt för barn och ungdomar att lära sig om biologisk mångfald. Det finns idag en stor efterfrågan om vad och hur man kan göra för att underlätta livet för t ex fåglar och fladdermöss.

Vi håller med Miljöförvaltningen om att en fördjupning av BUS ("Biologisk Utveckling av Stockholm – Förslag till åtgärder") vore mycket positivt. Där beskrivs samlat prioriterade åtgärder för en livskraftig biologisk mångfald i staden. Fördjupningen bör ske i dialog med berörda förvaltningar och enskilda experter och föreningar.

ÄRENDET

I en skrivelse den 17 juli 2009 föreslår Carin Jämtin (S) att Stockholms stad i samarbete med Stockholms ornitologiska föreningar och Naturskyddsföreningen ska undersöka möjligheten att ta fram ett varierat och långsiktigt holkprogram i lämpliga parker och grönområden.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden, utbildningsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd samt Spånga-Tensta stadsdelsnämnd.

<i>Innehållsförteckning</i>	<i>Sid</i>
Stadsledningskontoret	5
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	5
Trafik- och renhållningsnämnden	7
Utbildningsnämnden	8
Bromma stadsdelsnämnd	9
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	9
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	10

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 12 januari 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stad har övergripande mål för bevarandet av den biologiska mångfalden. Dessa mål slås fast bland annat i Stockholms Översiktsplan 1999, Program för Stockholms vattenarbete 2006-2015, Stockholms miljöprogram 2008-2011 samt i Stockholms parkprogram.

Stadsledningskontoret stöder skrivelsens övergripande slutsatser vad gäller biologisk mångfald och bekämpande av skadedjur. Dock menar kontoret att inrättande av ett särskilt holkprogram inte är nödvändigt mot bakgrund av redan idag existerande styrdokument. Generellt anser kontoret att viss restriktivitet bör råda vid inrättandet av nya stadsövergripande styrdokument.

Stadsledningskontorets slutsats blir därför att skrivelsens goda intentioner redan idag fångas upp i stadens egna åtaganden, skötselplaner och program tillsammans med andra lagkrav.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen anser skrivelsen besvarad med vad som anförs i tjänsteutlåtandet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2009

att som svar på remissen från kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige att motionen anses besvarad med vad som anförs i utlåtandet.

Reservation anfördes av vice ordföranden Åsa Romson (MP), Malte Sigemalm m.fl. (S) och Tina Kratz (V), *bilaga 1*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 november 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Miljöförvaltningen är i stort positiv till de förslag till åtgärder som tas upp i skrivelsen. Miljöförvaltningen har exempelvis i arbetet med att kontrollera duvhökars häckningsframgång goda erfarenheter av konstgjorda boplatser, som i detta fall förstärkt duvhökars häckningsmöjligheter. Inventeringen av duvhök har också resulterat i för staden ny kunskap om duvhökars fångst av t.ex. råttor och tamduvor. Andra djur som kan exemplifiera denna typ av ekosystemtjänst¹ är insektsätande fåglar och fladdermöss. De åtgärder som beskrivs i skrivelsen är också i linje med mål för biologisk mångfald i styrdokument som miljöprogrammet samt i parkprogrammet.

Trots de fördelar som miljöförvaltningen ser med förslagna åtgärder är förvaltningens bedömning att ett särskilt *holkprogram* inte behövs. Skälen är primärt:

- Intresset för den här typen av åtgärder är redan stort. Såväl Stockholms stad som allmänhet och föreningar har placerat ut framför allt fågelholkar.
- Miljöförvaltningen anser att behovet av ringmärkning ska bedömas från fall till fall inför specifika uppföljningsinsatser eller kontinuerlig miljöövervakning.
- De förslag som handlar om särskilda aktiviteter riktade till skolor, förskolor och skolbarnsomsorg, samt att erbjuda dessa målgrupper möjligheter att gynna djurlivet, bedömer förvaltningen kräver särskilda anslag och samordning. En sådan satsning bör föregås av en studie av vilka behov och förutsättningar dessa målgrupper har för att svara på sådana satsningar. Det bör också klargöras vem som ska samordna den typen av insatser.

Miljöförvaltningen föreslår istället att miljö- och hälsoskyddsnämnden inför år 2011 ges i uppdrag att arbeta vidare utifrån intentionen med rapporten ”Biologisk utveckling av Stockholm. – Förslag till åtgärder”² (MHN 2003-11-23), vilken var att samlat beskriva prioriterade åtgärder för en livskraftig biologisk mångfald i staden. I BUS-rapporten är fokus på ekologiskt inriktad skötsel och restaurering av befintliga park- och naturområden, även om vissa förslag också handlar om att bygga nya förutsättningar för djur, t.ex. groddammar och sjöfågelflottar. BUS-rapporten har sedan den publicerades använts som idégiva och vägledning för hänsyn till biologisk mångfald i stadens fysiska planering och exploatering av mark och vatten.

Förvaltningen föreslår alltså en kompletterande fördjupning i förslag till konstgjorda holkar och liknande för ett urval djurgrupper, eftersom den typ av åtgärder som tas upp i skrivelsen hör till sådana som uppvisat goda resultat. Många efterfrågar information om den här typen av åtgärder. Idag finns information på webben³ om hur man kan bygga och på ett miljövänligt sätt sätta upp t.ex. fladdermusholkar.

En stadsspecifik fördjupning bör beskriva vilka geografiska platser åtgärderna lämpligen riktas till, t.ex. för att gynna fladdermusarter som pekas ut i artskyddsförordningen⁴ och den europeiska konventionen EUROBATS⁵. Där kan det också tydliggöras att utsättning av holkar bör inkludera skötsel och uppföljning av status. Holkar bör hållas i gott skick så att exem-

¹ Begreppet ekosystemtjänster beskriver de nyttor för människor som ekosystemen s.a.s. levererar.

² Rapporten finns på <http://www.stockholm.se/KlimatMiljo/Natur-och-parker/Biologisk-mangfald/>

³ Exempel på webbsidor är <http://www.sofnet.org/index.asp?lev=819> (Sveriges Ornitologiska förening) <http://www.naturskyddsforeningen.se/natur-och-miljo/djur-och-natur/vilda-grannar/holkar-och-bon/>.

⁴ SFS 2007:845.

⁵ Överenskommelsen om skydd av bestånd av europeiska fladdermöss (SÖ 1993:30), även kallad ”EUROBATS”, har undertecknats av Sverige.

pelvis fågelhäckningen inte äventyras av att holken går sönder eller faller ned.

Fördjupningen bör göras i dialog med berörda förvaltningar samt med enskilda experter och föreningar. Sedan tidigare har miljöförvaltningen ett brett kontaktnät såväl inom staden som med externa sakkunniga. Liksom BUS-rapporten kan en sådan rapport tjäna som information och inspiration som stöd för ekologiskt inriktad utveckling av stadsmiljön.

Övrigt

Riksdagen har nyligen godkänt propositionen 2008/2009:214 ”Hållbart skydd av naturområden”. I propositionens inledning står att satsningen på lokala naturvårdsprojekt (LONA) ska återupptas, vilket kan vara en möjlighet för staden i detta sammanhang.

I beredningen av detta ärende har förvaltningen hämtat synpunkter genom stadens naturvårdsnätverk, med representanter från bl.a. idrottsförvaltningen, stadsbyggnads- respektive exploateringskontoret och Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning.

Trafik- och renhållningsnämnden

Trafik- och renhållningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 10 december 2009

att godkänna och överlämna kontorets utlåtande som svar på remissen till kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Mats Lindqvist (MP), *bilaga 1*.

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 22 november 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Flera av stadens förvaltningar berörs av de i skrivelsen föreslagna åtgärderna.

Trafikkontoret förvaltar bland annat Årstafältet och Järva friområde och arbetar med de årliga parkinvesteringarna tillsammans med stadsdelförvaltningarna.

Aktuella styrdokument är Stockholms Parkprogram godkänt av KF 2006, parkplaner upprättade för respektive stadsdel och Stockholms miljöprogram 2008-2011.

I Stockholms miljöprogram 2008-2011 fastslås att park- och naturmarkens biologiska mångfald skall värnas. Staden skall eftersträva att bedriva en ekologiskt inriktad skötsel av parker och grönområden. Restaurering av värdefulla mark- och vattenområden skall gynna naturligt förekommande arter. Den biologiska mångfalden gynnas av att tillräckligt stora värdefulla park- och naturområden sparas, olikåldriga trädbestånd gynnas i naturmark och parker samt att död ved får ligga kvar i naturområdena. Stadsbyggande bör motverka fragmentiseringen av naturområden. Livsrum och spridningsvägar påverkas av hur bebyggelsen utformas och den ekologiska strukturen bör vara en viktig parameter som vägs in i planeringen. Parkprogrammet fastslår att det är nödvändigt att utveckla skötselmetoder på ett ekologiskt hållbart sätt som gynnar mångfald och olikåldrighet. Värdefulla biotoper bör skyddas och nya skapas i strategiska lägen. Det är viktigt att lämna kvar ytor i hörn av parker och grönområden som inte ”städas” i alltför hög omfattning. Där kan bomaterial hämtas och igelkottar ha sin hemvist. Högstubbar och döda träd bör lämnas kvar fr a i skogs- och naturområden till glädje för olika hållbyggare.

Järva friområde omfattas av höga naturvärden. Holkar är utsatta i stor omfattning genom och komplettering sker successivt. På södra Järvafältet finns holkar där tornfalk häckar och runt skogsvaktarkärret är knipholkar uppsatta. De uppskattas också av koltrast och ekorre. Det är viktigt att holkarna har visst underhåll och tillsyn. Här kommer företrädesvis frivilliga krafter in i bilden som ornitologiska föreningar, Naturskyddsföreningen och kanske även skolor.

Samarbetet med naturskolan vid Eggeby Gård som vänder sig till barn i olika åldrar går säkert att utveckla.

Årstafältet sköts i huvudsak som en landskapspark där ängsyterna slåttas 1-2 ggr per år. Fältet ligger strategiskt till som ett av de stora stadsnära öppna gräsfälten i anslutning till fåglarnas flyttstråk. Dess öppenhet, som innebär att det är lättare för fåglarna att hålla uppsikt på rovdjur, gör det till en attraktiv rastplats, 149 arter har skådats där. Trafikkontoret har kontakter mer ornitologer som ger förslag på olika åtgärder. Sommaren 2009 odlades de öppna åkerlapparna med solrosor, lin, ärtor, klöver och raps för att gynna olika fågel och insektsarter. Kontoret har för avsikt att till våren 2010 lägga ut en eller två flottar i dagvatendammen för sjöfågel att vila och kanske t o m häcka på. Förslaget har kommit från allmänheten som upplever att många fåglar är ansatta av lösspringande hundar.

Buskagen på fältet lämnas orörda till skydd för fåglar och smådjur t ex igelkott. Eftersom det är gott om sork flyger tornfalkar från boplatser på Riddarholmen ända ut till fältet för att fånga byte.

I beredningen av det här ärendet har synpunkter och underlag inhämtats från berörda förvaltningar. Den gemensamma bedömningen är att inget särskilt holkprogram behöver upprättas utan befintliga styrdokument för att säkra den biologiska mångfalden är tillräckliga. Förvaltningen ser emellertid positivt på förslag och idéer som kan stärka fågellivet, gynna fladdermöss och utöka den biologiska mångfalden i de parker/ naturområden som trafik- och renhållningsnämnden ansvarar för. Förslag till olika åtgärder inom dessa parker beaktas i görligaste mån och inom ramen för budget.

Rapporten "Duvhök i Stockholm 2007" beskriver häckningsframgång hos duvhökspår i Stockholm. God tillgång på föda och fungerande boplatser, en del konstgjorda, visar på en framgångsrik häckning i många fall. Många ungar faller offer första levnadsåret pga av bebyggelse, där utgör fönstren ett stort hot.

Stadsdelarna parkinvesteringar som trafikkontorets landskapsarkitekter är projektledare för har stadsdelens parkplan som styrdokument. I dessa finns särskilda avsnitt om biologisk mångfald och ekologisk infrastruktur. I samband med upprustning av parkerna bör man utifrån parkplanen gynna den biologiska mångfalden både i planering, anläggning och inte minst i upprättandet av skötselplaner. Det finns säkert möjlighet och motiv att skapa lokala holkprojekt i samband med parkupprustningar där så är lämpligt och intresse finns från närliggande förskolor/skolor.

När det gäller bidrag till olika typer av naturprojekt har riksdagen beslutat om medel till lokala naturvårdsprojekt, LONA, som kommunerna kan söka via länsstyrelsen, 50 mnkr per år är avsatta till olika projekt från 2010. Att söka medel för lokala naturvårdsprojekt är möjligt för staden. Trafikkontoret ställer sig positivt till att samarbeta med miljöförvaltningen, exploateringskontoret andra förvaltningar och organisationer kring den biologiska mångfalden.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 november 2009 att

Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av Roger Mogert m fl. (S), Inger Stark (V) och Per Olsson (MP), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 oktober 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Utbildningsförvaltningen tar inte ställning till om det föreligger ett generellt behov av att utreda behovet av att inrätta ett holkprogram för att främja den biologiska mångfalden och bekämpa skadedjur i staden. Förvaltningen anser dock att det för skolans del inte föreligger något behov av detta program.

I skrivelsen lämnas exempel på vad programmet skulle kunna innehålla kopplat till skolorna. I stadens organisation med självständiga skolor och rektorer, är det upp till varje rektor att besluta hur undervisningen ska genomföras och med vilken typ av hjälpmedel. Det är rektor som avgör hur ett eventuellt holkprogram kan användas som ett hjälpmedel i undervisningen eller som en del i ett gemensamt utvecklingsarbete på skolan.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 november 2009 att

överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på kommunstyrelsens remiss om möjligheten att inrätta ett holkprogram.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 9 november 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Många djur har i dag svårt att hitta boplatser i Stockholm vilket medför att antalet skadedjur ökar när deras naturliga fiender försvinner. Förvaltningen anser det positivt att åtgärder vidtas som främjar den biologiska mångfalden varav Carin Jämtins förslag kan vara ett sätt att nå målet. Holkar som sätts upp måste dock underhållas med jämna mellanrum vilket är ett ansvar som förvaltningen inte anser ryms inom stadsmiljöns budgetram. Dessa uppgifter bör, enligt vår åsikt, ges till ornitologiska föreningar och skolklasser.

Bromma har ca 560 ha naturmark i vilket Judarskogens naturreservat, Kyrksjölötens naturreservat samt del av Grimsta/Blackebergs naturreservat ingår. Här finns bland annat, duvhök, hackspett och den rödlistade skalbaggen reliktbody som för sin överlevnad behöver tillgång till gamla grova träd och död ved. Även stadens friluftsområden och villaområden är ofta variationsrika, med fler grova äldre träd och mer död ved än vad som återfinns på landsbygden där de areella näringarna dominerar. Detta gör att de tätortsnära skogarna, vid sidan om sina rekreativa värden, även har höga naturvärden. Svårigheten med att förvalta bostadsnära naturområden är att få acceptans hos allmänheten att död ved, ris eller stormfällida träd bör lämnas kvar för att främja den ekologiska mångfalden. Risken är att den bostadsnära naturmarken förparkas. Förvaltningen menar därför att det också är av stor vikt att informationskampanjer bedrivs för att öka allmänhetens kunskap.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 december 2009 att

överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen från kommunstyrelsen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 novem-

ber 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stad har övergripande mål för bevarandet av den biologiska mångfalden. Dessa mål slås fast bl.a. i Stockholms översiktsplan 1999, Program för Stockholms vattenarbete 2006-2015, Stockholms miljöprogram 2008-2011 samt i Stockholms Parkprogram.

Framförallt rovdjur som duvhökar och tornfalkar men också övriga fågelarter, igelkottar och fladdermöss m.fl. har i dag mycket svårt att etablera sig i stockholmsområdet. Problem med råttor, insekter och andra skadedjur ökar när deras naturliga fiender försvinner. Om däremot tillgången till boplatser och bra häckningsplatser utökas så innebär det också ett stöd för den biologiska mångfalden.

Skötsel och utveckling av stadens parker, grönområden och vattenmiljöer, inkluderat skyddet av den biologiska mångfalden, bevakas idag i den ordinarie handläggningen hos både fackförvaltningar, bolag och stadsdelsförvaltningar.

Miljöförvaltningen utför tillsyn enligt Miljöbalken. Genom miljöövervakning följs tillståndet i luft, mark och vatten samt förändringar i den biologiska mångfalden.

I Stockholms översiktsplan 1999 redovisas den övergripande grönstrukturen, d.v.s. de parker, naturområden och stråk som har betydelse för staden och den biologiska mångfalden. I grönkartan behandlas grön- och friytornas ekologiska, sociala och kulturella värden. Stockholms grön- och friytstruktur inventeras, värderas, och redovisas på biotop- och sociotopkartor. Dessa utgör underlag för att bedöma hur grönstrukturen och bl.a. bevarandet av den biologiska mångfalden ska hanteras i den fysiska planeringen.

Förslaget om ett holkprogram för bevarandet av den biologiska mångfalden tillika ytterligare ett sätt att bekämpa skadedjuret i staden är ett bra initiativ. Uppgiften kan i brukarsamverkan överlåtas till olika intressenter som exempelvis Naturskyddsföreningen, ornitologiska föreningar, allmänheten, skolan och förskolan.

Stadsdelsförvaltningen har inlett ett samarbete med Kyrkhamnsföreningen som bl.a. ska resultera i ett holkprojekt tillsammans med skolor, förskolor, pensionärsföreningar och allmänhet. Ett samverkansprojekt där Fältskolan ska hjälpa till samt handleda i tillverkning och uppsättning av holkar och boplatser för fåglar, fladdermöss, ekorrar, igelkottar, fjärilar och andra insekter. Målsättningen skulle kunna bli att bygga 2010 holkar och boplatser under miljöhuvudstadsåret 2010.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 november 2009 att

överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 oktober 2009 som sitt svar på remissen ”Skrivelse om möjligheten att inrätta ett holkprogram”.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 oktober 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning har tagit del av skrivelse om möjligheten att inrätta ett holkprogram.

Flera av stadens förvaltningar har uppgifter som angränsar till de i skrivelsen föreslagna åtgärderna. Stadsdelsförvaltningar vårdar park- och naturmark. Trafikkontoret vårdar vissa centrala parker och arbetar även på uppdrag av stadsdelsförvaltningarna med parkinvesteringar.

Exploateringskontoret förvaltar på uppdrag av trafikkontoret bl.a. Järva friområde och svarar också för program för större miljö- och parkprojekt. Miljöförvaltningen arbetar med

miljöfrågor kopplade till biologisk mångfald. Stadsträdgårdsmästaren svarar för utformning och utveckling av stadsmiljön samt samordning av parkinvesteringar.

Aktuella styrdokument är miljöprogram, folkhälsoprogram samt stadsdelsområdets parkplan.

I Stockholm stads miljöprogram 2008-2011 fastställs, som ett delmål att uppnå under programperioden, att park- och naturmarkernas biologiska mångfald ska värnas. Delmålet ska uppnås genom att staden bedriver en ekologiskt inriktad skötsel och restaurering genom fysiska åtgärder som gynnar naturligt förekommande arter i park- och naturmark, inklusive vattenmiljöer. Den biologiska mångfalden bibehålls eller utvecklas bland annat genom skogsbestånd och parker med träd av olika åldrar samt död ved som får ligga kvar.

Stadens folkhälsoprogram behandlar också sakfrågan i avsnittet "Sund och säker utomhusmiljö", målområde 5. Sunda närmiljöer gynnar hälsan, brister i utomhusmiljö bidrar till människors ohälsa. Brukarsamverkan förespråkas i målområdet demokrati och delaktighet.

Parkplanen i Spånga-Tensta har ett särskilt avsnitt om biologisk mångfald och ekologisk infrastruktur.

I skrivelsen anges Spånga vara ett lämpligt område för att sätta upp konstgjorda bon för duvhökar. Hjulsta vattenpark i Spångadalen är ett prioriterat område i parkplan för Tensta-Hjulsta. Området har stor potential för utveckling av högre biologisk mångfald utan konflikt med andra intressen. Stadsdelsförvaltningen arbetar här för att öka områdets biologiska mångfald och betydelse för den ekologiska infrastrukturen bl.a. genom en riktig ängsskötsel i form av slåtter.

Inom Spånga-Tensta stadsdelsområde ligger också Järva friområde. Järvafältet hyser höga naturvärden och har också potential för ytterligare utveckling av den biologiska mångfalden.

Förvaltningen är positiv till de intentioner som finns bakom förslag till holkprogram. Biologisk mångfald i vår stadsmiljö och medvetenheten därom är angeläget. Förvaltningen anser att ett specifikt holkprogram inte är nödvändigt då sakfrågan omfattas av befintliga styrdokument. I skrivelsen föreslås samverkan med föreningar. Förvaltningen är positiv till en brukarsamverkan som syftar till att öka medborgarnas möjligheter till inflytande och delaktighet i skötseln av den egna närmiljön. Ett särskilt brukaravtal kan upprättas mellan stadsdelsförvaltningen och brukargruppen eller föreningarna. Härigenom skulle vi uppnå målsättningarna i såväl miljö- och folkhälsoprogram som parkplan.

RESERVATIONER M.M.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av vice ordföranden Åsa Romson (MP), Malte Sigemalm m.fl. (S) och Tina Kratz (V) enligt följande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden som svar på remiss från kommunstyrelsen tillstyrker skrivelsen om holkprogram samt därutöver anför följande:

Skrivelsen är ur ett naturprogramshänseende viktig. Den biologiska mångfalden i en storstad är viktig och genom insatser från stadens sida kan den biologiska mångfalden bevaras och ökas. Resurser behövs inte bara en beskrivning av vilka geografiska platser den här typen av insatser bör riktas till.

Skrivelsen ligger väl i linje med att Stockholm är miljöhuvudstad från 1 jan 2010.

Kommunstyrelsen föreslås uppdra till miljö- och hälsoskyddsnämnden att under 2010 som ett första steg för att uppdatera BUS-verktyget fördjupar det avseende barngruppers och enskildas möjligheter att förbättra förhållandena för fåglar och fladdermöss.

Trafik- och renhållningsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Mats Lindqvist (MP) enligt följande.

Trafik och renhållningskontorets tjänsteutlåtande visar på att kontoret behöver skaffa sig en sammanhållen ekologisk kompetens, vilket vi påpekat flera gånger tidigare. Många av de värdefullare naturområdena inom staden saknar skötselplaner. De skötselplaner som finns är upprättade i början av nittioalet och behöver uppdateras. Det finns i dag skötselplaner som beskriver naturområden som inte längre finns kvar på grund av exploatering. Vidare behöver utredningsarbetet rörande skydd av värdefull natur vid exploatering moderniseras till att nå upp till åtminstone europeisk standard. Förslaget att utöka samarbetet med skolor och förskolor är bra, men mycket få av dessa har i dag tid eller resurser att lägga på naturprojekt. Förslaget att samarbeta med naturskolan i Eggeby gård är bra, men förutom den i privat regi drivna naturskolan i Kyrkhamn, Hässelby, så är de övriga naturskolorna i stadens olika delar nedlagda. Slutsatsen att inget särskilt holkprogram behövs eftersom så många andra sätter upp holkar är märklig. Den ger inget svar på huruvida vilka slags holkar som behöver sättas upp. Talgoxar och Blåmesar gynnas i hög grad av de holkar som sätts upp. Men dessa är inga hotade fågelarter. Inte heller Duvhök, som det hänvisas till i texten, är särskilt hotad.

Det är däremot ugglor och fladdermöss, vilka är nyttiga skadedjurs/skadeinsektsbekämpare. Att odla mat till fåglar på Årstafältet är bra, men vad vill man göra på Högdalstopparna, vilka vår och höst är Stockholms i särklass bästa fågel-skådningsområde?

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Roger Mogert m.fl. (S), Inger Stark (V) och Per Olsson (MP) enligt följande.

att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut
samt att därutöver anföras

Stockholms stad är 2010 års europeiska miljöhuvudstad. Detta är till stor del ett resultat av de insatser som genomfördes och medel som avsattes under förra mandatperioden. Arbetet med miljöfrågor är av högsta vikt för att få ett samhälle som håller i längden.

Ett holkprogram är en enkel och kostnadseffektiv åtgärd för att bidra till ett mer hållbart samhälle. Vi instämmer inte i förvaltningens påstående om att det inte föreligger något behov av holkprogram från skolans perspektiv. För att barn och elever ska kunna ta del av naturen krävs en biologisk mångfald och det är rimligt att elever lär sig natur- och djurvård i skolan. Dessutom torde ökad biologisk mångfald vara ett mål som alla nämnder och förvaltningar bidrar till efter bästa förmåga. Det bör också vara möjligt att göra insatsen obligatorisk på samma vis som andra uppdrag från nämnd och fullmäktige.